

Vid rötterna

På fredagen den 15.9 kl. 19 i Lillkyro kyrka

Vasa stadsorkester

dir. **Eero Lehtimäki**

sol. **Kreetta-Maria Kentala**, violin

Toivo Kuula (1883–1918):

Landskap op. 9/1 (1909)

Erik Tulindberg (1761–1814):

Violinkonsert nr 1 i B-dur (1783)

1. Allegro
2. Romance: Grazioso
3. Rondo: Tempo di menuetto

Jean Sibelius (1865–1957):

Pelléas et Mélisande op. 46 (1905)

1. Vid slottsporten
2. Mélisande
- 2a. På stranden vid hafvet
3. Vid en källa i parken
4. De trenne blinda systrar
5. Pastorale
6. Mélisande vid spinnrocken
7. Mellanaktsmusik
8. Mélisandes död

Toivo Kuula: Landskap

Koko Suomen musiikkielämän Toivo Kuulaan kohdistamat suuret toiveet haihtuivat ilmaan vappuyönä 1918 Viipurissa juhlittaessa sisällissodan päättymistä. Viipurin Seurahuoneelle olivat kokoontuneet Kuula seurueineen ja toisaalla joukko Viipurin valtaamista juhlimaan tulleita jääkäreitä. Kiista siitä, kuuluiko ansio valkoisten voitosta ensi sijassa jääkäreille vai talonpoikaisarmeijalle, johti lopulta käsirysyyn, jonka jälkeen sekavassa tilanteessa Kuulaa ammuttiin päähän. Hän kuoli saamiinsa vammoihin pari viikkoa myöhemmin.

Kuula ehti toteuttaa vain muutamia suurista sävellyssuunnitelmistaan. Niinpä pääosa hänen tuotannostaan koostuu mittakaavaltaan pienehköistä teoksista, yksin- ja kuorolauluista, orkesteriminiatytyreistä ja kamarimusiikkikappaleista, nekin valtaosin pieniä kansanlaulusovituksia tai karakterikappaleita. Lähinnä vain Stabat mater kuorolle ja orkesterille sekä muutamat orkesterirunoelmat antavat viitteen siitä, mihin Kuula olisi saattanut yltää, jos kohtalo ei olisi ollut hänelle niin ankara.

Säveltäjänä Kuula on ennen kaikkea täysiverinen melodikko. Tavallisimmillaan Kuula kirjoittaa latautunutta, pateettistakin melodiasa, joka etenee laajoin kaarroksin ja kohoaa tuon tuostakin dramaattiseen voimaan. Hän täydensi kotimaisia opintojaan Italiassa, Saksassa ja Ranskassa ja pyrki järjestelmällisesti perehtymään uusranskalaisen koulun ilmaisuun. Tästä huolimatta romantiikka pysyi yksiselitteisesti hänen tyylillisenä viitekehyksenään, eivätkä impressionistiset piirteet nouse keskeiseen asemaan kuin paikoitellen.

Kuulan suosituin orkesteriteos on Eteläpohjalainen sarja nro 1, jonka viisi osaa perustuvat säveltäjän itsensä keräämiin kansansävelmiin. *Maiseman*, jota leimaa 7/4-tahtilaji ja englannintorvisoolo, Kuula kirjoitti Leipzigissä.

Erik Tulindberg: Violinkonsert nr 1 i B-dur

Suomen ensimmäisiin säveltäjänimiin kuuluvan Erik Tulindbergin suku oli peräisin Ruotsista, mutta hän itse syntyi Vähässäkyrössä Saarenpään kylässä vuonna 1761, jolloin hänen maanmittari-isänsä oli toimittamassa Vähänkyrön pitäjän isojakoa. Tulindberg vietti nuoruutensa Oulussa, jossa hänen isänsä eteni urallaan aina lääninkamreeriksi saakka. Erik oli monipuolinen lahjakkuus, joka opiskeli Turun Akatemiassa virkamieheksi ja osallistui kaupungin musiikkielämään taitavana viulistina. Maisterintutkintonsa jälkeen 1782 hän työskenteli Turun Akatemian kirjastossa ennen paluutaan Ouluun. Isänsä tavoin hän nousi Ruotsin vallan loppuaikoina johtaviin virkoihin maassamme, ja heti Suomen siirryttyä Venäjän alaisuuteen 1800-luvun alussa oli Tulindberg käytännössä Suomen suurruhtinaskunnan ensimmäinen valtiovarainministeri. Hänen musiikillisesta maineestaan kertoo, että vaikka Tulindberg ei ilmeisesti koskaan itse käynyt Tukholmassa, nimitettiin hänet silti Ruotsin Kuninkaallisen musiikkiakatemian jäseneksi vuonna 1797.

Tulindbergin sävellystuotantoa ei ole säilynyt kovinkaan paljon, mutta etenkin kuusi Haydnin jalanjäljissä kulkevaa, opusnumeroitua jousikvartettoa kertovat, miten hyvin Suomessakin oltiin

1700-luvun loppupuolella perillä Keski-Euroopan musiikkielämän virtauksista. Sekä Turun soitannollisella seuralla että Tulindbergillä itsellään oli varsin kattavat nuottikirjastot. *Viulukonsertto B-duuri* on mitä ilmeisimmin nuoruudentyö ja sen syntymävuoden arvellaan olevan 1783. Konsertto on muodoltaan tyyppillinen kolmiosainen ja siinä on läpi linjan huomattavaa temaattista yhteneväisyyttä. Ensimmäinen osa on sonaattimuotoinen, mutta kehittelyjaksossa teemat pikemmin seuraavat toisiaan kuin että niitä todella kehiteltäisiin. Romanssi seuraa lied-muotoa ja Tulindberg osoittaa osan kaaroksissa oivaa melodista kekseliäisyyttä. Finaali on menuetti, johon sisältyy variaatioita teemasta. Hieman poikkeuksellisesti orkesterissa on jousien ja kahden käyrätorven ohella kaksi huilua. Tämä saattoi johtua Tulindbergin käytettävissä olleista soittimista, mutta toisaalta Haydninkin teoksissa tapaa kahden huilun ja kahden käyrätorven puhallinsektiota.

Konsertto hautautui ilmeisesti jo Tulindbergin elinaikana Tukholman Musiikkiakatemian kirjastoon ja löydettiin uudestaan vasta 1950-luvulla. Samanlainen unohdus koitui Tulindbergin itsensäkin kohtaloksi, sillä vaikka häntä arvostettiin Pohjanlahden toisella puolella Ruotsissa, ei hän ollut profeetta omalla maallaan: häntä ei mainita oikeastaan missään Turun soitannollisen seuran dokumenteissa eikä 1800-luvulla kirjoitetuissa suomalaisen musiikin historiakirjoissa. Hänen merkityksensä suomalaiselle musiikkielämälle selvisikin oikeastaan vasta 1920-luvun puolessa välissä, kun jousikvartetot löytyivät Helsingin yliopiston kirjaston kokoelmasta.

Text: Panu Sivonen

Jean Sibelius: *Pelléas et Mélisande*

Helsingin Ruotsalaisen teatterin tilauksesta Jean Sibelius sävelsi musiikin belgialaisen Maurice Maeterlinckin näytelmään *Pelléas ja Mélisande*. Vuonna 1893 kantaesitetty näytelmä sai hyvän vastaanoton Suomen-ensi-illassaan keväällä 1905 Sibeliuksen johtaessa orkesteria. Alkuperäinen näyttämömusiikki käsitti kymmenen numeroa ja nyt kuultavaan orkesterisarjaan päättyi lähestulkoon koko musiikki, lukuun ottamatta viimeistä edellistä osaa. Orkesterisarjan musiikkiin Sibelius teki pieniä parannuksia saaden sen valmiiksi jo samana vuonna.

Pelléas ja Mélisande -näytelmä inspiroi Sibeliuksen ohella kolmea muuta suurta säveltäjää, josta tuloksena oli Gabriel Faurén näytelmämusiikki ja orkesterisarja vuodelta 1898, Claude Debussyn vuonna 1902 valmistunut ooppera ja Arnold Schönbergin vuonna 1903 valmistunut sinfoninen runo. Luultavaa on että nämä teokset olivat sen verran uusia, että Sibelius ei ollut tutustunut niihin sävellystyönsä aikana. Seikka on omiaan vahvistamaan Sibeliuksen teoksen omaperäisyyttä verrattuna muihin samanaiheisiin aikalaisteoksiin. Yksi seikka kuitenkin yhdistää näitä neljää säveltäjää: kaikki nimittäin kokevat Maeterlinckin teoksen teemat vahvoina symbolistisina mielikuvina.

Musiikin syntymän aikoihin Sibeliuksen elämässä tapahtui merkittäviä muutoksia. Suurimpana näistä voisi varmasti mainita vuonna 1904 tapahtuneen muuton pääkaupungista Järvenpäähän. Sibelius onkin kommentoinut tätä myöhemmin seuraavasti: ”Taiteeni vaatii toisen ympäristön.

Helsingissä kaikki laulu kuoli sisälläni.” Samalle ajalle osuu myös kolmannen sinfonian sävellystyö, joka alkaa valoisasti C-duurissa, kuten myös Pelléas ja Mélisanden ensimmäinen osa.

Näytelmä on rakkausdraama, jossa kuningas Golaud löytää nuoren Mélisanden metsästä jahdin aikana ja vie hänet linnaansa morsiamekseen. Golaudin nuoremman velipuolen Pelléasin ja Mélisanden välille kehittyy rakkaus, jonka seurauksena mustasukkaisen Golaud surmaa veljensä. Tästä järkyttyneenä synnyttää Mélisande ennen aikojaan lapsen Golaudille ja kuolee kärsimyksissään. Golaud ei koskaan saa tietää, että on lapsen isä. Traaginen teos päättyy surumusiikkiin osassa Mélisanden kuolema, jota kuulee usein myös itsenäisesti esitettynä.

Eero Lehtimäki

Eero Lehtimäki (s. 1989) toteuttaa kapellimestarina ja muusikkona samaa monipuolisuutta ja avarakatseisuutta kuin mitä muutenkin tavoittelee elämässään. Hän toimi Joensuun kaupunginorkesterin taiteellisena johtajana ja ylikapellimestarina 2019–2022. Klarinetistina Eero esiintyy yhä säännöllisen epäsäännöllisesti ja on eniten kotonaan historiallisten instrumenttien parissa. Kapellimestarin ja muusikon työnsä ohella Eero on lisäksi valmistunut akustiikan diplomi-insinööriksi.

Eero saa inspiraatiota kirjallisuudesta, merestä ja Euroopan vanhoista kulttuurikaupungeista. Hän ihannoi monipuolista ymmärrystä ja sivistystä ja tekee musiikkia viedäkseen sen avulla kuulijat paikkoihin, joita he eivät osaisi edes kuvitella.

Kreetta-Maria Kentala

Aloitin viulunsoiton viisivuotiaana isä-Aaron kanssa kaustislaisena pikkupelimannina. Kotiseudullani Kaustisella oli teinivuosiinani perehdyttämässä klassiseen soittoon Mauno Järvelä, Juha Kangas ja Kaija Saarikettu, ja suunta ammattimuusikoksi selkiytyi pikkuhiljaa kouluvuosien aikana. Isoa ymmärrystä musiikista ja soittamisesta kertyi myös Jennifer ja Endre Wolfilta Edsbergin musiikkikoulussa Tukholmassa. Siellä tapasin mestarikurssilla barokkiguru Reinhard Goebelin, ja tartuttamansa barokkiviruksen takia oli pakko lähteä hänen vanavedessään Kölniin hakemaan lisäoppia.

Olen kutsunut itseäni viulunsoiton sekatyöläiseksi. Olen viihtynyt sekä orkesterimuusikkona että erilaisissa opetustoimissa. Erikoisosaamisalueeni on barokkimusiikki. Käteen istuvat barokki- ja moderni viulu sekä monenlaiset, eri suuntiin käyrät jouset. Elokuussa alkava Suomen kulttuurirahaston kaksivuotinen taiteilija-apurahakausi mahdollistaa taas keskittymisen soittamiseen ja ohjelmien suunnitteluun. Johdan orkestereja konserttimestarin pultista, esiinnyn solistina ja soitan kamarimusiikkikonsertteja - unohtamatta sitä, mistä kaikki lähti: kansanmusiikkia.

- Kreetta-Maria Kentala
www.kreetamariakentala.fi

Konserter hösten 2023

Flyttfåglar

Fre 22.9 kl. 19, Vasa stadshus

Lö 23.9 kl. 15, Schaumansalen, Jakobstad

dir. Anna-Maria Helsing, sol. Christoffer Sundqvist, klarinett & Lilli Maijala, altviolin

Österbottniska strömningar

To 5.10 klo 19, Vasa stadshus

Fre 6.10 klo 19, Tempelplatsens kyrka, Helsingfors

dir. Tomas Djupsjöbacka, sol. Liza Ferschtman, violin

PIAF – Paris, Mon Amour

Fre 27.10 kl. 19, Vasa stadshus

dir. Nick Davies, sol. Valérie Gabail, sopran

Ur Sibelius dagbok

Fre 3.11 kl. 19, Vasa stadshus

dir. Tomas Djupsjöbacka, berättare Nicke Lignell

Euroviisut Suomi!

Fre 10.11 kl. 19, Vasa stadshus

dir. Antti Rissanen, sol. Hanna Pakarinen & Mikael Konttinen, sång

LITTFEST-kammarkonsert

To 16.11 kl. 19, Vasa stadshus

Finländska melodipärlor

To 7.12. kl. 18, Seinäjoki-salen

Fre 8.12 kl. 19, Vasa stadshus

dir. Jascha von der Goltz, sol. Ossi Tanner, piano

Messias

Fre 15.12 kl. 19, Trefaldighetskyrkan

dir. Tomas Djupsjöbacka

sol. Iida Antola, sopran - Erica Back, alt - Hugo Hymas, tenor - Jussi Merikanto, bas

Kammarkör Canticum Maris, kören coachad av Tarja Viitanen

Biljetter: 30 / 25 / 10 €

Konsertprogram: www.vaasankaupunginorkesteri.fi